

Pārtikas piegādes ķēdes darbības uzlabošanas iniciatīvas Eiropas Savienībā

2015. gada 27.novembris

Zemkopības ministrija

«Nespējot pretoties tirgotāju iepirkumu varai, mazie un vidējie ražotāji ir spiesti samazināt cenas līdz līmenim, pie kura var izdzīvot tikai visefektīvākie. Diemžēl šādā situācijā ilgtermiņā ir apdraudēta pat efektīvāko ražotāju dzīvotspēja un pastāvēšana.»

Prof. Dobson, P. (2002) University of Loughborough

Kas tad bija noticis???

Tirdzniecības attīstība (I)

- Līdz pat viduslaikiem bija attīstīta lokālā pārtikas tirdzniecība
- 16.gadsimtā sākoties kolonizācijai un jaunu zemju iekarošanai, tirdzniecībā nonāca jaunie produkti
- 19.gadsimtā industriālā revolūcija veicināja arvien lielāku pieprasījumu pēc pārtikas produktiem pilsētās
- Pieauga lieltirgotavu ietekme kā starpniekam starp patērētāju un ražotāju, sāka attīstīties tirdzniecības biržu darbība

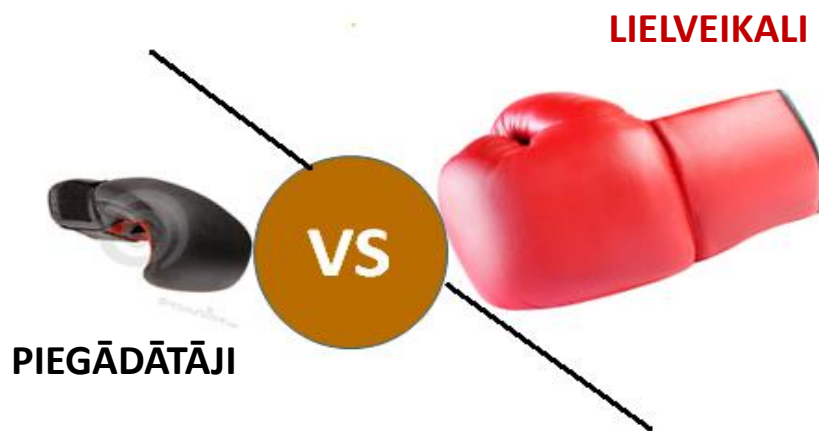
Tirdzniecības attīstība (II)

- Pēc II pasaules kara notika strauja pazīstamu zīmolu attīstība.
- Sākās masu patēriņa ziedu laiki un ar to saistītā lielveikalu attīstība.

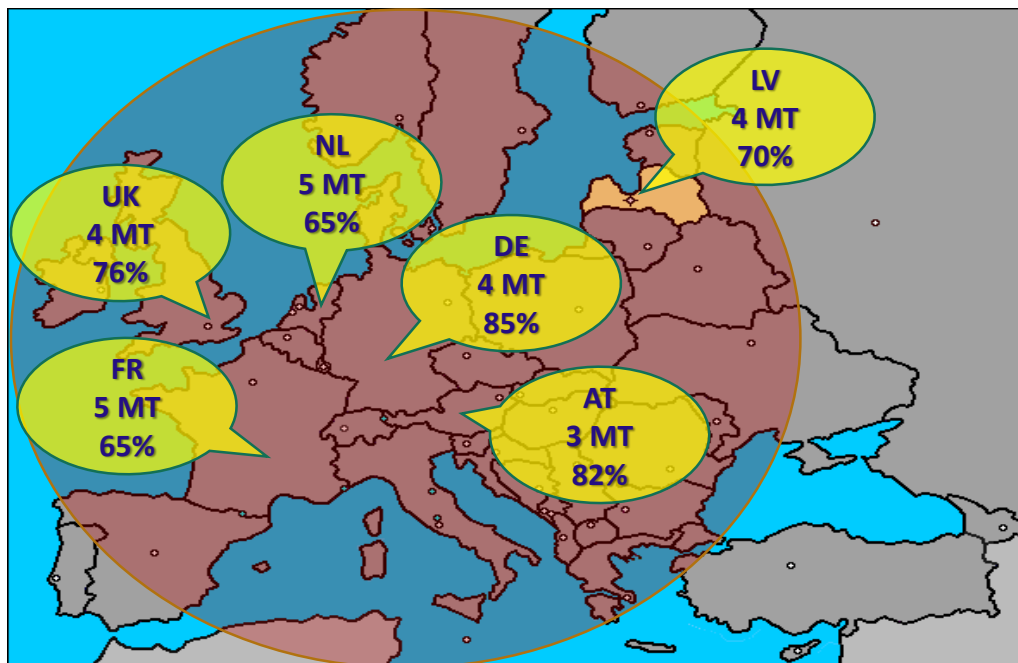
Tirdzniecības attīstība (III)

- Valdības ievieša tirgus regulēšanas sistēmas, lai noturētu izejvielu cenas virs pašizmaksas
- 20.gadsimta 80.gados lielveikali apvienojās un sāka veidot starptautiskus tirdzniecības tīklus
- Lielveikali kļūst par nopietnu tirgus spēlētāju

Tirdzniecības attīstība (IV)

- Šobrīd gandrīz pusi no 100 000 hiper - un supermārketiem Eiropā pārvalda tikai **10 mazumtirgotāji** – līdz ar to tiem ir ārkārtīgi liela ietekme uz piegādātājiem un tie var noteikt piegādātājiem nesamērīgus tirdzniecības noteikumus

Tirdzniecības attīstība (V)

- 2007-2008.gada pārtikas krīzes rezultātā pārtikas cenas, to svārstīgums un pārtikas drošība nokļuva starptautiskās politikas prioritāšu augšgalā
- Radās starptautiska interese (arī ES institūciju līmenī) par pārtikas cenu līmeni, cenu veidošanos un to pārnesi pārtikas ķēdē, kā arī tirgotāju lomu tajā

Pārtikas piegādes ķēdes problēmas

Augsta
līmeņa
forumi

Kopš 2007.g.
Dalībnieki:
EK, DV, nevalstiskās
organizācijas.
Gala ziņojumi-
2009.g, 2012.g.,
2014.g.

Dalībvalstu
prakses

Īpaši noteikumi
Konkurences
likumdošanā;
atsevišķa
likumdošana;
pašregulācija;
jaukts
(likumdošana,
pašregulācija).

Eiropas Savienības
institūcijas

2013.g.
Zaļā grāmata par negodīgu
tirdzniecības praksi uzņēmumu
savstarpējās attiecībās pārtikas
un nepārtikas preču apgādes
ķēdē Eiropā.
2014.g.
EK paziņojumu EP, Padomei,
Eiropas ESK un RK „Negodīgas
tirdzniecības prakses novēršana
uzņēmumu savstarpējā pārtikas
apgādes ķēdē”.
2015.g.
Eiropas Parlamenta Ziņojuma
projekts par negodīgu
tirdzniecības praksi pārtikas
piegādes ķēdē.

OECD

Kopš 2007.g.
Diskutēts darba
grupu sanāksmēs

Brīvprātīgā
iniciatīva

2013.g.
Dibinātāji 7
nevalstiskās
organizācijas.
Apvieno vairāk kā
1000 dalībniekus
(ražotājus,
pārstrādātājus un
tirgotājus).
Izstrādāts labas
prakses kodekss.

Augsta līmeņa forumi

Augsta līmeņa forumi (I)

- Lai noteiktu faktoros, kas ietekmē Kopienas lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības konkurences stāvokli un noturīgumu - 2008.gadā ar EK lēmumu tika izveidota **Augsta līmeņa grupa lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības konkurētspējas jautājumos**, kuras sastāvā darbojās DV pārstāvji, nozares pārstāvji un NVO pārstāvji.
- ALG jautājumos gala ziņojumā tika konstatētas vairākas problēmas pārtikas piegādes ķēdē, kuras prasa risinājumu:
 - 1) Pārtikas piegādes ķēdes ilgtspēja:
 - Līgumslēgšanas vara un negodīgas tirdzniecības prakses
 - Tirgus vara un konkurences tiesību ievērošana
 - 2) Pārtikas piegādes ķēdes caurspīdīgums un konkurētspēja

Augsta līmeņa forumi (II)

- Turpmāk šī foruma darbība tika pagarināta vēl vairākas reizes, lai turpinātu darbu un padziļināti analizētu problēmas pārtikas piegādes ķēdē un rastu tām risinājumus.

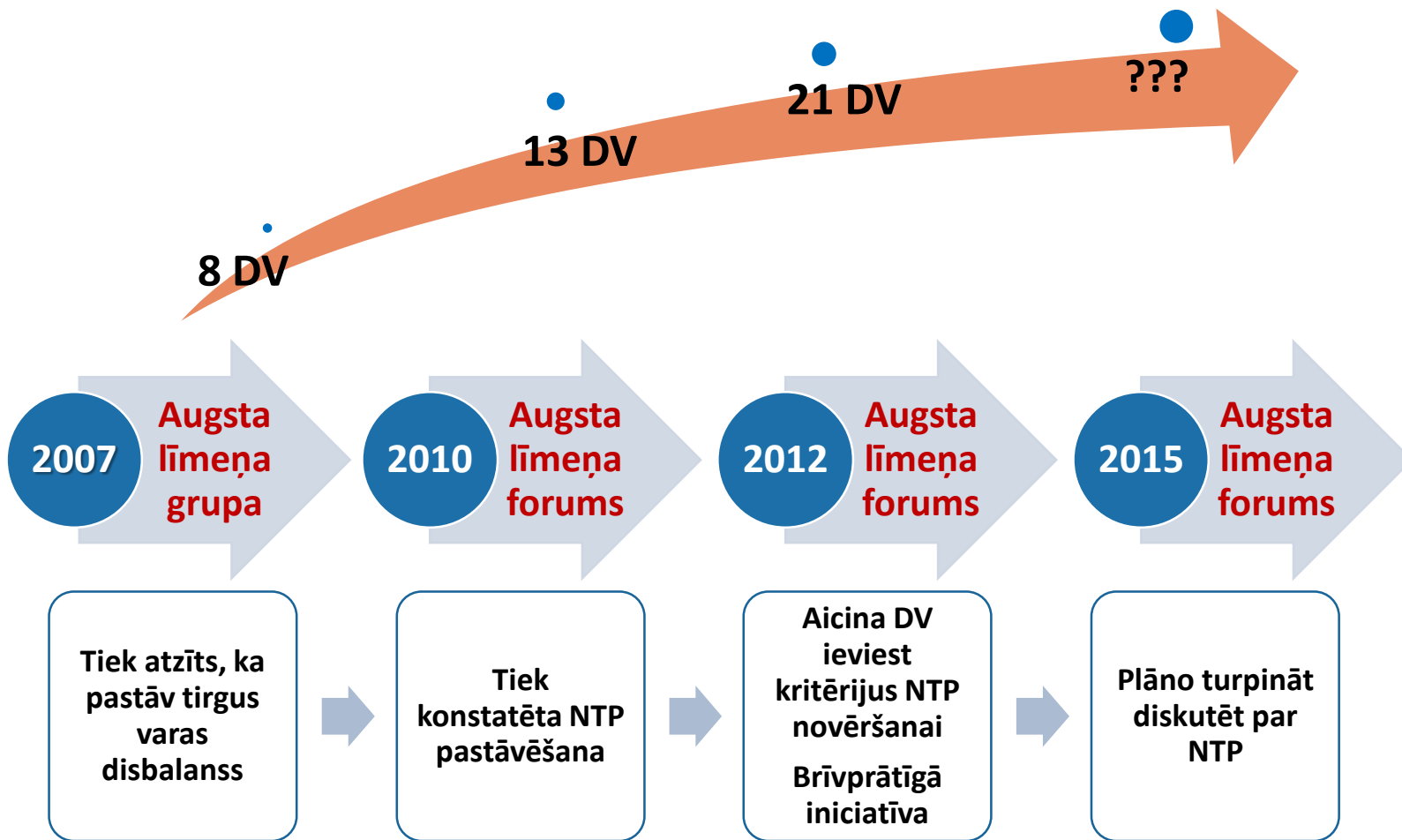
Forumā diskutētie jautājumi:

- pārtikas ķēdes konkurētspēja
- negodīgas tirdzniecības prakses
- cenu monitoringa instrumenta ieviešana
- pārtikas likumdošanas pārskatīšana u.c.

Forumu rezultāti:

- panākta vienošanās par NTP formulējumu
- ieinteresēto pušu diskusijas ielika pamatus Brīvprātīgai iniciatīvai
- tika formulētas iespējamās darbības NTP apkarošanai

Augsta līmeņa forumi (III)

Pēc vairāku ES līmeņa nevalstisko organizāciju pētījumiem, vismaz **80%** aptaujāto ražotāju bija saskārušies ar NTP

Zaļā grāmata

Zaļā grāmata (I)

- 31.01.2013. Eiropas Komisija publicē **Zaļo grāmatu «Par negodīgu tirdzniecības praksi uzņēmumu savstarpējas attiecībās pārtikas un nepārtikas preču apgādes ķēdē Eiropā »**
- Apraksta negodīgas tirdzniecības prakses jēdzienu
- Iespējamās sekas negodīgai tirdzniecības praksei:
 - Samazināsies piegādātāju uzņēmumu ieņēmumi
 - Samazināsies inovāciju daudzums
 - Negatīva ietekme uz pārrobežu tirdzniecību

Zaļā grāmata (II)

Negodīgas tirdzniecības prakses veidi:

- Neskaidri līguma noteikumi
- Rakstisku līgumu neesamība
- Līguma izmaiņas ar atpakaļejošu spēku
- Komerciālu risku negodīga pārnese
- Negodīga informācijas izmantošana
- Komerciālu attiecību negodīga izbeigšana

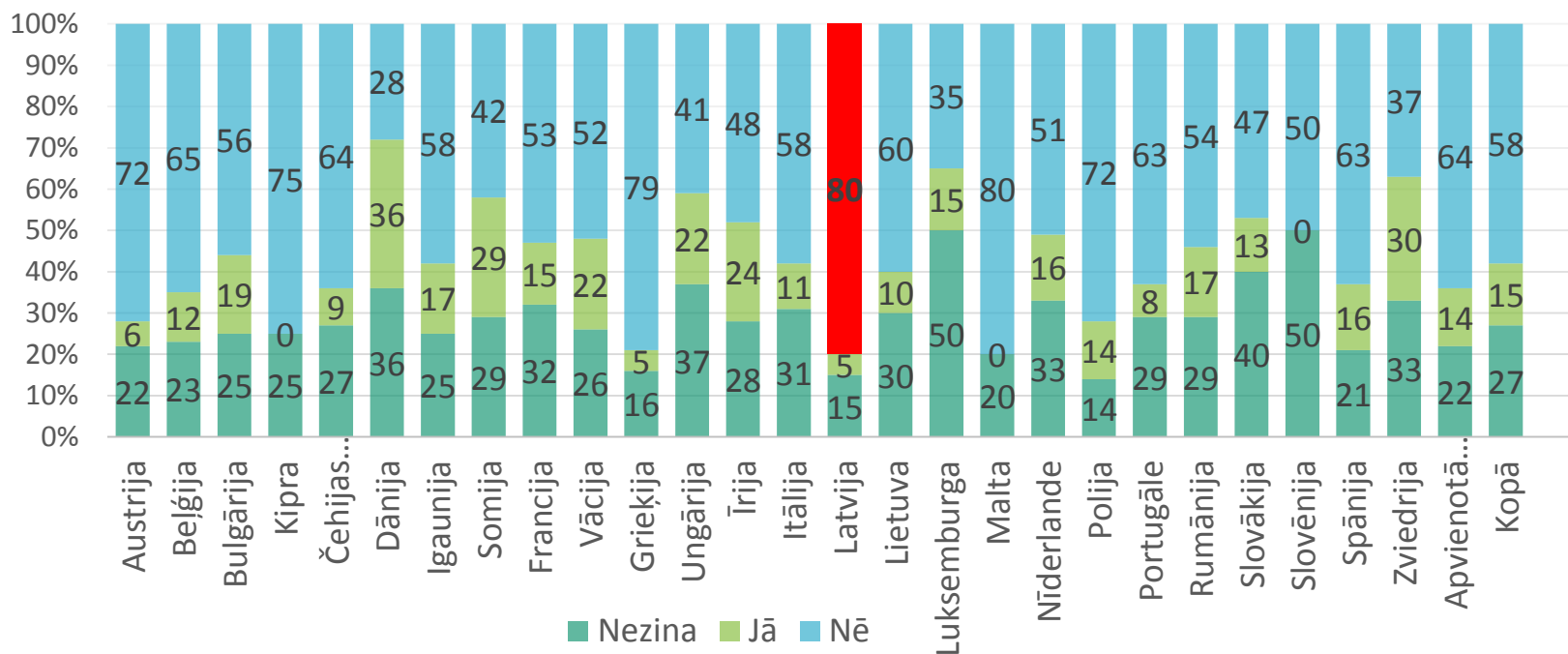

Zaļā grāmata (III)

- Sadrumstalots un atšķirīgs tiesiskais regulējums valstu līmenī:
 - 1) Noteikumi iestrādāti konkurences likumā
 - 2) Atsevišķi likumi attiecībā uz negodīgu mazumtirdzniecības praksi
 - 3) Brīvprātīgi vai obligāti kodeksi
- Konstatē, ka nav vienota regulējuma ES līmenī

Zaļā grāmata (IV)

Dalībvalstu piemēroto NTP apkaršanas mehānismu efektivitāte ir zema norāda veiktās konsultācijas ar uzņēmējiem ES dalībvalstīs

EK paziņojums

- 2014.gadā EK publicē paziņojumu **«Negodīgas mazumtirdzniecības prakses novēršana uzņēmumu savstarpējā pārtikas apgādes ķēde»**
- EK ierosina turpmākos pasākumus NTP novēršanai:
 - 1) Uzņēmējiem – izmantot brīvprātīgās iniciatīvas iespējas
 - 2) Dalībvalstīm - nodrošināt efektīvu mehānismu NTP novēršanai
- Plāno 2015.gada beigās pieņemt lēmumus, vai ir nepieciešams veikt papildus pasākumus ES līmenī NTP novēršanai (tostarp izstrādāt vienotu regulējumu)

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD)

OECD līmeņa iniciatīvas

- 2007.-2008.g. OECD ietvaros saistībā ar pārtikas krīzi sāk izskatīt jautājumu par pārtikas piegādes ķēdes darbību
- 2010.g. izveido **Pārtikas ķēdes analīzes tīklu**, kas izskata jautājumus saistībā ar pārtikas ķēdes ilgtspēju un konkurenci starp dalībniekiem
- Pašreiz OECD ietvaros turpinās diskusija par problēmjaudājumiem, tostarp:
 - 1) Negodīgi tirdzniecības paņēmieni, noteikumi godīgai tirdzniecības praksei un konkurencei
 - 2) Cenu asimetrija, nevienmērīga peļņas sadale starp dažādiem pārtikas ķēdes posmiem
 - 3) Pārtikas ķēdes ilgtspēja.
- Nākotnē paredzama vadlīniju izstrādāšana par tirdzniecības praksi pārtikas apgādes ķēdē

Brīvprātīgā iniciatīva

Brīvprātīgā iniciatīva

- 2013.gadā 7 nevalstiskās organizācijas vienojās par piegādes ķēdes iniciatīvas uzsākšanu, aicinot visus pārtikas piegādes ķēdē iesaistītos to atbalstīt (www.supplychaininitiative.eu)
- Šobrīd iniciatīvā ir reģistrējušies vairāk kā 1000 dalībnieku
- Iniciatīva paredz:
 - ievērot noteiktu savstarpējo darījumu labo praksi
 - paredz strīdu risināšanas padomi

Viedokļi, kā novērst NTP

- Nepieciešams radīt kopēju ES mehānismu negodīgas tirdzniecības prakses regulācijai
- Jāpiemēro miksēta pieeja (brīvprātīgā prakse + DV likumdošana)
- Jāatbalsta brīvprātīgā iniciatīva

Paldies par uzmanību!

2015. gada 27. novembris

Zemkopības ministrija